

Rozwijanie u uczniów i wychowanków empatii i wrażliwości na potrzeby innych: zestawienie bibliograficzne w wyborze

Wydawnictwa zwarte

1. Edukacja przedszkolna a integracja społeczna / Danuta Al-Khamisy. – Warszawa : Wydawnictwo Akademickie "Żak", 2006. – 397, [1] strona
Pozycja mówi o gotowości do kontaktu z osobami potrzebującymi pomocy, wrażliwości emocjonalnej, chęci pomocy innym; Poziom empatii u dzieci pełnosprawnych w przedszkolach masowych i integracyjnych..
2. Emocjonalne życie nastolatków : dorastanie w empatii, harmonii i komunikacji ze światem / Lisa Damour. – Warszawa : Mamania, 2024. – 269 stron
3. Empatia : 48 ćwiczeń, które nauczą dziecko wyrażać swoje emocje, rozumieć innych oraz dbać o relacje / Hiedi France. – Wydanie 1 w języku polskim. – Sopot : Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne Elżbieta Zubrzycka, 2022. – 146 stron
4. Empatia dzieci i młodzieży : komponenty informacyjne, decyzyjne i emocjonalne / Wojciech Gulin. – Lublin : Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 1994. – 191 stron
5. Empatia : studium psychologiczne / Józef Rembowski. – Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1989. – 279, [5] stron
6. Grupa bez przemocy : 162 zabawy i ćwiczenia dla dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym, uczące empatii i współpracy / Charles A. Smith. – Kielce : Wydawnictwo Jedność, copyright 2009. – 208 stron
7. Jak wspierać dzieci wysoko wrażliwe / Agata Majewska. – Wydanie pierwsze. – Warszawa : Muza, 2022. – 286, [2] strony
8. Komiks społeczny : 33 historyjki w formie ćwiczeń rozwijających umiejętności społeczne / Anna Jarosz ; [ilustracje: Aleksandra Wolniak]. – Wydanie V. – Gdańsk : Wydawnictwo Harmonia, 2023. – 71, [1] strona
9. Kompetencje diagnostyczne i terapeutyczne nauczyciela / pod redakcją naukową Danuty Wosik-Kawali, Teresy Zubrzyckiej-Maciąg. – Kraków : "Impuls", 2011. – 248 stron
10. Kształtowanie wrażliwości moralnej uczniów edukacji wczesnoszkolnej / Marzenna Magda. – Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2000. – 216 stron
11. Kto wychowuje nasze dzieci : Big Tech, big business a życie naszych dzieci / Susan Linn. - Wydanie I. – Warszawa : CeDeWu, 2023. – 382, [1] strona ; 24 cm

12. Mądre bajki : przyjaźń / Agnieszka Antosiewicz. – Kraków : Greg Wydawnictwo Edukacyjne, [2021]. – 63, [1] strona
Książeczka "Mądre bajki - przyjaźń" to świetna okazja dla najmłodszych do uświadomienia sobie ważnej roli w ich życiu bliskich im osób. Wspaniałym uczuciem jest możliwość przebywania wśród życzliwych nam ludzi. Ciekawe i mądre opowieści ukazują dzieciom, na czym polega przyjaźń i jak budować oparte na zaufaniu relacje. Młodzi ludzie w przyjemny sposób dowiedzą się, że wrażliwość, otwartość na innych, empatia, współczucie, cierpliwość i odpowiedzialność są niezwykle istotne w nawiązywaniu znajomości i rozwijaniu pięknej przyjaźni. Do tego dochodzi jeszcze poczucie własnej wartości i asertywność. Wszystko to ma wpływ na odpowiednie relacje międzyludzkie.
13. Opowieści dla dzieci, które chcą być szczęśliwe / Álex Rovire i Francesc Miralles. – Warszawa : ToTamto, 2023. – 173, [1] strona
14. Pedagogika serca : wychowanie emocjonalne w XXI wieku / redakcja naukowa Ewa Lewandowska-Tarasiuk, Jan Łaszczuk, Bogusław Śliwerski. – Wydanie 2 uzupełnione i rozszerzone. – Warszawa : Difin, 2020. – 250 stron
15. Przyjmowanie perspektywy jako proces wspierający funkcjonowanie społeczne dzieci Alicja Gniewek, Anna Szuster. W: Wybrane problemy psychologiczne współczesnej szkoły / redakcja naukowa: Agnieszka Burnos, Kamilla Bargiel-Matusiewicz, Grażyna Katra, Ewa Pisula. – Wydanie pierwsze. – Warszawa : Wydawnictwo Naukowe Scholar, 2021. – Strony 137-151
16. Rozwijanie empatii uczniów / Agnieszka Lewicka, Ewelina Tymoszuik. W: Kompetencje diagnostyczne i terapeutyczne nauczyciela / pod redakcją naukową Danuty Woś-Kawali, Teresy Zubrzyckiej-Maciąg. – Wydanie 2. – Kraków : Oficyna Wydaw. "Impuls", 2013. – Strony 165-176
17. Wychowanie do empatii : koncepcje teoretyczne, metody i programy wspierania empatii u dzieci w wieku szkolnym / Maciej Ciechomski. – Wydanie pierwsze. – Kraków : Impuls, 2020. – 214 stron
18. Wychowanie społeczne dzieci. Kształtowanie empatii, życzliwego nastawienia do innych i ważnych umiejętności społecznych / Edyta Gruszczyk-Kolczyńska. W: Starsze przedszkolaki : jak skutecznie je wychowywać i kształcić w przedszkolu i w domu : praca zbiorowa / pod redakcją Edyty Gruszczyk-Kolczyńskiej ; [aut. Edyta Gruszczyk-Kolczyńska, Ewa Zielińska, Jan Amos Jelinek]. – Kraków : CEBP 24.12, 2014. – Strony 114-135
19. Wychowując Kaina : jak zatroszczyć się o emocjonalne życie chłopców / Dan Kindlon, Michael Thompson. – Warszawa : Mamania - Grupa Wydawnicza Relacja, copyright 2018. – 397 stron

Wydawnictwa ciągłe

1. Biblioterapia w procesie wspierania rozwoju, aktywizacji i integracji społecznej / Matras-Mastalerz. W: Biblioterapeuta. – 2020, nr 2, s. 106-114
Kształtowanie nastawienia wrażliwości dzieci i młodzieży na odmiennność, rozwijanie umiejętności akceptowania innego.

2. Budowanie wrażliwości - empatia / Elżbieta Opilowska. W: Karan. – 2013, nr 1, s. 3
3. Czym skorupka za młodu nasiąknie... : jak rozwijać w dzieciach szacunek wobec starszych / Magdalena Goetz. W: Głos Pedagogiczny. – 2016, nr [4] (78), s. 16-20
Rozbudzanie u uczniów empatii, zrozumienia i szacunku wobec osób starszych - scenariusze lekcji wychowawczych.
4. Czynniki stymulujące rozwój empatii / Joanna Matejczuk. W: Edukacja. – 2005, nr 4, s. 77-87
5. Dzieci o cienkiej skórze : czy moje dziecko histeryzuje? / Jacek Sędkiewicz. W: Charaktery. – 2021, nr 8, s. 24-29
Sposoby rozpoznawania wysokiej wrażliwości dziecka. Lista kluczowych pytań pozwalających na ocenę, czy dziecko ma cechy wysokiej wrażliwości układu nerwowego.
6. "E" jak Empatia i Edukacja / Maria Kaźmierczak. W: Psychologia w Szkole. – 2009, nr 4, s. 96-103
7. Emocjonalny bystrzak : rozwój empatii u dziecka przedszkolnego / Agnieszka Pasternak. W: Bliżej Przedszkola. – 2012, nr 2, s. 32-34
Korzenie empatii w rozwoju dziecka. Rozwój empatii a proces uspołeczniania. Dziecko cechujące się rozwiniętą empatią. Dlaczego empatia jest taka istotna. Jak kształtować empatię i inteligencję emocjonalną dziecka.
8. Empatia, czyli kwestia przetrwania / Paula Pilarska. W: Psychologia w Szkole. – 2014, nr 3, s. 37-42
9. Empatia drogą do sukcesu / Katarzyna Stępień. W: Psychologia w Szkole. – 2010, nr 4, s. 25-30
10. Empatia na wagę złota / Katarzyna Klimek-Michno. W: Psychologia w Szkole. – 2015, nr 2, s. 27-31
11. Empatia w kilku odsłonach / Hanna Hamer. W: Psychologia w Szkole. – 2004, nr 1, s. 63-70
12. Empatia w szkolnych ławkach: o trudnej sztuce uwrażliwiania uczniów na krzywdę drugiego człowieka / Małgorzata Łoskot. W: Głos Pedagogiczny. – 2008, nr 3, s. 46-47
13. Empatia - wrodzona czy wyuczona? / Iwona Karpińska. W: Życie Szkoły. – 2021, nr 8, s. 30-33
Wiadomości ogólne nt. empatii oraz propozycja ćwiczeń rozwijających empatię u dzieci.
14. Empatia, współczucie, współodczuwanie / Jan Jakóbczyk. W: Polonistyka. – 2009, nr 8, s. 61-63
15. Jak mózg dziecka w wieku przedszkolnym uczy się i doświadcza empatii / Anna Jankowska. W: Bliżej Przedszkola. – 2019, nr 3, s. 12-[15]
Rozwój emocjonalny dzieci przedszkolnych.

16. Jak rozwijać empatię u dzieci? / Maciej Ciechomski. W: Nowa Szkoła. – R. 70, nr 9 (2014), s. 27-33
Jak dbać w placówce o zdrowie psychiczne uczniów: dobrostan psychologiczny, emocjonalny i społeczny. Autorka proponuje wdrożenie w placówce Programu Promocji Zdrowia Psychicznego oraz podaje kilka prostych ćwiczeń i gier mających na celu wzmacnianie odporności psychicznej uczniów.
17. Kolorowy potwór emocji : scenariusz zajęć rozwijających empatię / Urszula Zybura-Zadworna. W: Biblioteka w Szkole. – 2018, [nr] 10, dod. s. 8-[9]
Zajęcia dla dzieci 7 i 8-letnich.
18. Kształtowanie asertywności i rozwijanie empatii w komunikacji między uczniami - wskazówki / Agnieszka Lurdowska. W: Biologia w Szkole. – 2022, nr 2, s. 28-31
19. Pies Plamek rozpoczyna przygodą w przedszkolu! / Monika Litwinow-Cieślewicz. W: Wychowanie w Przedszkolu. – 2021, nr 7, s. 43-48
Scenariusz zajęć dla dzieci cztero-sześcioletnich rozwijających empatię wobec zwierząt.
20. Po pierwsze : empatia / Janina Janowska. W: Psychologia w Szkole. – 2008, nr 2, s. 109-116
21. Pomagamy zwierzętom. W: Bliżej Przedszkola. - 2017, nr 12, s. 56-59
Przyszła mroźna zima. Propozycje aktywności dla dzieci przedszkolnych, starszych na styczeń. Scenariusz zajęć. Rozwijanie wrażliwości przedszkolaków na potrzeby zwierząt w czasie zimy.
22. Praktyczne ćwiczenia w rozwijaniu empatii / Aleksandra Kubala-Kulpińska. W: Głos Pedagogiczny. – 2019/2020, nr [10]/[1] (113), s. 34-37
23. Profilaktyka zdrowia emocjonalnego dzieci wychowujących się w rodzinach adopcyjnych i zastępczych / Maria Engler. W: Świat Problemów. – 2023, nr 1, s. 9-12
W artykule poruszono problem ukrywania przed dziećmi faktu, że są adoptowane i negatywnego wpływu tajemnicy na dobrostan psychiczny dziecka. Podano wskazówki jak rozmawiać z dziećmi o historii ich życia oraz jak pomóc dziecku w kształtowaniu jego tożsamości.
24. Projekt rozwijania empatii u dzieci w wieku przedszkolnym / Danuta Paszenda. W: Wiadomości Przedszkolaka. – 2019, nr 4, s. 4-5
Projekt można wdrożyć w dowolnej grupie wiekowej. Zawiera 4 etapy pracy z uczuciami.
25. Raczkować z psem, dojrzewać z kotem / Maja Vogt-Kostecka. W: Remedium. – 2017, nr 1, s. 25-27
Zwierzęta domowe w wychowaniu, edukacji i terapii dzieci - ich wpływ na zdrowie fizyczne oraz emocjonalny i społeczny rozwój dziecka. Nauka empatii i opieki poprzez nawiązanie relacji ze zwierzęciem. Odzwierciedlenie potrzeby kontaktu w literaturze przedstawiającej zwierzęcych bohaterów. Przedmiotowy charakter relacji dziecka ze zwierzętami.
26. Rola empatii i samoświadomości w rozwoju uczniów / Joanna Obuchowska. W: Sygnał. – 2021, nr 6, s. 15-20
27. Rola rodziców w kształtowaniu odporności emocjonalnej dziecka poprzez literaturę / Maria Molicka. W: Edukacja i Dialog. – 2015, nr 11/12, s. 35-40

Definicja odporności emocjonalnej. Cele oddziaływań czytelniczych w obszarze kształtowania odporności emocjonalnej i empatii. Korzyści wynikające z rodzinnego czytania. Wyznaczniki indywidualnego dobierania literatury.

28. Rozwój wrażliwości dziecka/ Bronisława Dymara. W: Bliżej Przedszkola. – 2011, nr 1, s. 28-29
29. Trening empatii w szkole / Magdalena Goetz. W: Głos Pedagogiczny. – 2016, nr 78, s. 51-54
30. W cudzych butach / Maciej Ciechomski. W: Niebieska Linia". 2014, [nr] 4, s. 14-17
Rozwijanie empatii na poziomie szkoły podstawowej - program edukacyjny "Dobry Kolega" realizowany w jednej z warszawskich szkół podstawowych.
31. Wrażliwość społeczna / Aleksandra Denst-Sadura. W: Głos Nauczycielski. – 2012, nr 50, s. 16
Kształtowanie wrażliwości społecznej i rozwijanie empatii u dzieci i młodzieży - wskazówki dla nauczycieli.
32. Zdolności empatyczne dzieci w wieku wczesnoszkolnym/ Mariola Konik. W: Wychowawca . – 2004, nr 3, s. 5-7
33. "Zobacz, on potrzebuje twojej pomocy" - jak nauczyć dziecko umiejętności dostrzegania potrzeb innych / Lidia Kołodziejska. W: Wychowanie w Przedszkolu. – 2018, nr 6, s. 54-58
Przykładowe działania rozwijające u dzieci empatię.

Opracowanie: Bożena Dziubek
Korekta: Marta Boszczyk
październik-listopad 2024 r.